Het Secreet des Conings van Spangien/Philippus den tweden/achter-gelaten aen synen lieven Zoone/Philips de derde van dien name/vervatende hoe hy hem reguleren sal nae zijns Vaders doodt.

In't licht gebracht door een Dienaer vandē Heere Christoffel de Mora/ Schat-bewaerder des Conings van Spangien/ghenaemt Rodrigo D. A.

Ende nu over-ghefet uyt den Spaenschen.
Door P. A. P.

Eenighe Secreten des Conings van Spangien/ Philippus den tweeden/ achtergelaten aen zynen lieven Zone/ Philips de derde van dien name/ vervatende hoe hy hem reguleren sal nae zijns Vaders doodt.

SOne/ick hebbe veelmaels becommert geweest/ om u eenen gerusten staet achter te laten: maer noch den tijdt van mijn lange leven / noch de gelegenthept der Vorsten die my toegedaen zijn en hebben my daer toe connen helpen. Ick belijde dat ick over de 5594. Millioenen Ducaten verquist hebbe/ daer ick niet voor genoten en hebbe (in min dan drie-en dertigh jaren) dan hertseer en verdriet. t'Is waer ick hebbe Portugael verovert/ maer soo licht als my Vranckrijck ontslibbert is soudet hier mede oock moghen varen. Och oft ick den raedt van mijn Heer Vader (Saliger memorie) ghevolght hadde: Oft dat ghy ten minsten noch wildet mijnen raedt naercomen/ ick soude mijn lyden te gheruster verdraghen/ ende te ghewilligher stervende/ u in dit aertsche leven laten.

Dit is dan dat ic u tot een eewigh Testament achter late (boven soo veel heerlijcke Coninckrijcken) om als in eenen spieghel te sien/ hoe ghy u nae mijn doodt inde Regieringhe draghen sult.

Altijdt waernemende de veranderinghe van ander Rijcken/ om daer mede u profijt te doen nae gelegenthept: Ende niet te min de ooghe houden op den ghenen/ die inden raet naest by u zijn.

Ghy hebt twee middelē daer ghy u Spaensche Rijckē meught deur onderhouden.

Het een is de Regieringhe. Het ander de Indische vaert.

Soo veel de Regieringe aengaet: Oft ghy moet den Edeldom/ oft de Gheestelijcke tot u trecken.

Verlaet ghy u op de Geestelijcke/ houdt de ander in breydel/ alsoo ick ghedaen hebbe.

 Maer

Maer soo ghy u meynt met den Adel te versterncken soo verkrinte der Gheestelijcker incomen soo veel als u immers moghelijck is.

Wilt ghyse beyde te vriendē houden sy sullen u uyt-suyppen: Ende ghy sult daer benevens u Rijcken in onrust stellen/ nimmermeer tot resolutie comende.

De Balanche sal als nu vande een als nu vande ander overwoghen worden.

Mijnen raet is dat ghy de Nederlantsche Provintien te vriende houdt/ by soo verre als ghy u met den Edeldom wilt behelpen: overmidts dat zy vrienden sijn met den Franchoys/ Engelsman/ ende eenighe duytsche Vorsten.

Noch Italien/ noch Polen/ noch Sweden/ noch Denemarcken/ noch Schotlandt/ en kunnen u te bate comen.

Den Coning van Schotlandt is arm.

Denemarcken krijght zijn incomen van d'uytlantsche Natien.

Sweeden is altoos ghedeelt / ende daer beneffens onghelegen.

De Polen zijn altoos Meester over haer Conninghen.

Italien al ist rijck is veel te wijde van dese ghelegen: ende daeren-boven zijn al hun Princen van verscheyden humeuren.

Maer ter contrarien/ de Nederlanden zijn volck/ schiprijck/ gheduerigh inde arbeyt/ neerstigh in't ondersoecken / kloeckmoedigh in't aenvanghen/ ende goetwilligh in't verdraghen.

t'Is waer ick hebbe Isabella Clare Eugenia uwe suster de selve ghegheven: Maer wat ist? daer zijn wel hondert uytvluchten in't ontwerp begrepen daer ghy u mede behelpen kundt.

De pricipaelste zijn: Dat ghy Vooght zijt van alle hare kinderen: Ende datse niet en moghen veranderen in't stuck vande Catholijcke Religie: Want dese twee poincten wech-ghenomen/ soo zijt ghy voorseker de selve Nederlanden absolutelije quijte. Ende andere Coninghen sullen soo rasch inde weere wesen/ om die door eenigen middel aen haer te verbinden/ dat ghy daer over wel sout mogen in een eeuwigh verderf comen.

So ghy u daerentegen meynt te behelpen met den Geestelijcken

staet/soo sult ghy u veel Vyanden verwecken: Ick hebt beproeft.

Maer alleen houdt uwe correspondentien met den Pausen.

Gheeft haer veel.

Zijtse haest goet-willigh.

Onderhoudt die Cardinalen die meest by hem zijn.

Maeckt u Heer van haer Conclavium.

Hout de Duytsche Bisschoppen te vriẽde: Maer en betrout niet meer door s'Keysers hant haer Pensioenen te versterckẽn. Doch maect dat ghy selve van haer bekent wert/ sy sullen u voorwaer te gewilliger dienen/ ende u giften met meerder vreucht aennemen.

Die van minder qualiteyt zijn en laet u niet ghenaken/ om daer door den Adel ende de Ghemeente een goede ooghe te gheven: zy zijn machtigh in Rijckdommen: wat sy begeren moet gedaen wesen: sy sullen u lastich vallẽ/ ende in't eynde uwen Scepter beheerschappen: Daerom behelpt u met de gene die vanden Adel zijn/ uyt grooten huyse: ende dringtse altemet in groote Geestelijc incomen. Het onnut ghespuys en is u soo dienstich niet/ of ten sal u duysentmael-duysent nijden doen verwecken/ daer door ghy alle u incomẽ sult consumeeren. En ghelooft dan niemant vanden haren/ of hy en zy van qualiteyt.

Verlaet de Enghelsche verspieders.

Ontslaet u vande Fransche ongelden.

Ende laet u vry dienen van een deel Neder-lantsche Heeren/ op dat ghy haer altijdt aen u best vertroude verknoopen meught.

Soo veel de Indische vaerdt aengaet/ Oostersche ende westersche/ daer in bestaet de macht vande Coninckrijcken van Spaengien/ ende oock met eenen den dwang vanden Italianen.

Vranckrijck ende Engelandt en kunnen in dese palen niet begrepen werden/ om daer uyt-ghestoten te zijn: Haer macht is te groot: Haer Schip-volc te veel: De Zee al te ruym: Haer Cooplieden te machtigh: Haer Soldaten te gelt-gierigh/ ende haer onderdanen te ghetrouwe.

De Nederlanden heb ick voor u daer uytghesproken: maer ick vreese dat den tijdt ende de menschen veranderlijck zijn: Daerom verandert inde West-Indien dickwils u Gouverneurs.

Die ghy van daer treckt/ steltse inde regieringhe vanden Raedt van Indien alhier/ so en sult ghy/ mijns bedenckens/ nemmermeer kunnen bedrogen werden: oft elck van beyden sal u t'profijt openbaren/ ende meerder eere soecken.

Siet ghy dat den Enghelsman hem stelt om u de selve profijten te benemen (gelijck hy machtigh van Zee-volck eñ Schepen is/ den Franchoys en acht ick in desen deele niet) sterckt u stracx met de Neder-landers/ als waert dat zy oock eensdeels Ketters waren/ ende blijven wilden: mits conditie dat sy sullen moghen hare goederen in Spangien ende Italien liberlijck vercoopen/ midts betalende de Coninclijcke incomen/ ende andere gerechticheden. Ende alsdã Paspoort verwervẽ/ om op de de selve Oostersche oft Westersche Indien te varen: mits stellende borge alhier/ ende Eedt doende/ dat zy van daer comende/ weder in Spangien sullen lossen op verbeurte/ soo sy anders bevonden waren/ aen den lijve ghestraft te werden. Ick soude meynen dat zy u dit niet en sullen weygheren te onder-houden: Ende door desen middel sullen de Indische ende Spaensche Rijckdommen met de Neder-landtsche Traffijcke in een ghebonden blijven. Enghelandt ende Vranckrijck sullen moeten op haren Buydel teeren.

Mijn Soon/ ick soude u wel veel meer voor ooghen stellen/ in't veroveren van andere Coninckrijcken: Maer alle de Advertissementen daer af/ oock de Discoursen die my daer op ghelevert zijn/ ende by my verbetert/ die sult ghy vinden in mijn Cabinet: Laet u Christoffel de Mora stracx de sleutel gheven/ op dat dese verouthe- den niemant in handen en comen.

Jc hebbe op den sevensten Septembris van dese Memorikens/ die seer doornaept met schrijven waren/ in't vier doen werpen/ ick sorghe datter wel wat mochte verduystert wesen: Neyght u oore om sulcx te vernemen.

Ick

Ick hebbe heden noch hier by ghevoeght/soo ghy met Antonio Perez kunt maken/siet dat ghy hem in Italien treckt/oft ten minsten dat hy u beloove dienst in ander Conincrijcken te doen: Maer en laet hem nimmermeer in Spangien noch in Nederlant comen.

Aengaende u Houwelijc/die stucken berusten onder den Secretarius La Loo: dan ghy sult daerenboven dit beseghelt Billetken dickwils over-lesen. Hier en is niemant over gheweest dan mijn eyghen handt.

Hebt altijdt acht op de Raedt-ghevers die rondt om u staen.

Het ontchijffren moet ghy u selfs onderwinden.

En vertoont u Secretarissen niet. Levert haer altijt werck t'sy van kleen ofte groot importantie. Beproeftse liever door u Vyanden/dan door u Vrienden/ al most ghy u sekreet eenighen van den uwen voordraghen. Behout het uyterste altijt in uwe borst.

Beminde Leser/dit is so veel alsmen is comen te weten uyt de ghebrande Billetten (soo sy meynden) Godt gheve dat alle de aenslaghen vanden Vyant haest moghen ontdeckt werden.

A M E N.

Noch eene Sententie definitive uyt den name ende van wegen de Ed. Mog. Heeren Staten Generael / gepronuncieert in 's Graven-Hage op den viij. Martij / stilo novo, Anno 1599. tusschen den Jonckeren/Hoevelingen/Eygen-erfden ende Volmachten der Karspelen vanden Omlanden/tusschen d' Eems ende Lauwers / Requiranten ter eenre / ende den Borgemeesteren ende Raedt der Stadt Groeningen / Gerequireerde ter ander zijden.

ALSOO op de differenten ende geschillen de voor de Heeren Staten Generael vande vereenichde Nederlanden geresen waren geweest/tusschen Jonckeren / Hoevelingen / Eygen-erfden eñ Gedeputeerde vanden karspelen vanden Ommelanden tusschen d' Eems eñ Lauwers / Requiranten ter eenre / ende Borgemeesteren ende Raedt der Stadt Groeningen Gerequireerden / ter ander zijden/by sententie vande Raden by de selve Staten Generael / totte uyttinge van dien gecommitteert in dato den 21. Januarij 1597. onder andere was verclaert / dat nopende het subsidie by forme van prærogative, by den requiranten tot betalinghe van haere oude schulden / ende vervallinge van haere nootlijcke voorvallende oncosten versocht / de sake niet en was bevonden in state / omme nae rechte eyntlicken getermineert te mogen worden / eñ daeromme geordonneert / dat syluyden vande wittige schulden/ ende dagelijcksche voorvallende onkosten voor de selve Heeren Staten Generael souden doen behoorlijcke verklaringhe / omme deselve gesien eñ partyen daer op ghehoort by haer E. dies aengaende gedisponeert te worden nae behooren. Ende dat dien volgende / de voorsz Jonckeren/Hoevelingen/Eygen-erfden ende Gedeputeerde vande Karspelen vande Omlanden tusschen d' Eems ende Lauwers / Requiranten ter eenre/ende Borgemeesteren eñ Raden/ olt eñ nye /sampt Taelmans / mette gezworen Meente der Stadt Groeningen Gerequireerdens ter andere zijden/ hier op gelevert hadden haere verclaringe/ antwoorde/ Replicque ende Duplicque/ ende daer beneffens hare stucken ende munimenten / 't welck eyntelijck by de selve

Heeren Staten Generael was ghestelt ter decisie van haer E. voorsz. Gecommitteerde Raden.

1. Soo ist / dat de selve Gecommitteerde Raden met rijpe deliberatie doorgesien ende overgewegen hebbende alle 't ghene ter materien dienende was / eñ heeft mogen moveren: Doende recht uyt den naeme ende van wegen de Heeren Staten Generael vande Vereenichde Nederlanden / authoriseren de Requiranten omme tot betalinge van haere voorsz. schulden ende lasten over alle de grastalen vanden Ommelanden op acht jaren by gelijcke termijnen te mogen omslaen / soo veel sy daer toe van nooden sullen hebben boven de somma van sesthien duysent ponden tot veertich grooten / by ordonnantie vande Heeren Staten Generael tot dien eynde op den Klooster goederen geassigneert.

2. Welverstaende dat geene schulden daer uyt betaelt sullen worden / dan de ghene die by Jonckeren / Hoevelingen / Eygenerfden ende Gedeputeerde vande Karspelen daer toe vergaedert zijnde voor goet ende deughdelijck aengenomen ende geagnosceert / ende daer op ordonnantie van betalinge verleent sal worden. Dat oock de selve schulden ende lasten volgens der Requiranten verclaringe in alles niet en sulleu excederen de somme van vier-ende-tsestich duysent gelijcke ponden. Ende dat vande ommegeslagen penningen ende employ van dien jaerlicx aende voorsz. vergaderinge / den Welgeboren Heeren Stadthouder ende Gecommitteerde Raden vande Staten van Stadt ende Ommelanden daer over geroepen / gereeckent sal worden.

3. Dat voorts de Requiranten sullen mogen opstellen / eñ van half jare tot holf jare verpachten d' accijsen op Bieren en Wijnen die by de tappers ende Herbergiers inden Omlanden ingedaen ende gesleten sullen worden / ende den selven heffen opten voet sulcx de Gherequireerde de lest ghehevén hebben / omme de penningen daer van procederende by den Requiranten geemployeert te worden tot betalinghe vande gaigien ende vacatien vande ordinarise dienaers ende officiers / die den Omlanden en 't particulier jegenwoordelijck zijn dienende / ende tot verballinghe van andere voorvallende nootlijcke onkosten / den selven Omlanden in 't particulier concernerende.

.4 Behou-

4. Behoudens nochtans dat 't ghene wes de voorsz. accijsen meer souden mogen innebrengen / dan de somme van vier duysent ponden des Jaers / ghetelt sal worden aen handen van den Ontfanger vande gemeene middelen van Stadt ende Ommelanden / omme daer van beneffens d' andere pennigen van sijnen ontfang gereeckent / ende overantwoort te worden.

5. Condemneren de Gerequireerde alle 't ghene voorschreven is / te ghehengen ende te gedogen. Ontseggen den Requiranten haer vorder versoeck / eysch ende conclusie in desen ghedaen ende genomen / ende compenseren de kosten om redenen. Aldus ghedaen by Andries Hessels eerste Raedt van Brabant uyt Brabant / Geraert Voet / Raedt van Gelderlant / uyt de selve Provintie / Leonardt Casenbroot / Raedt ordinaris 's Hofs van Hollandt / uyt Vlanderen / uyt Hollant / Franchoys Vranck / uyt Zeelant / Pieter de Hinojossa / beyde Raden inden hoogen Rade in Hollant / uyt Wtrecht / Willem van Raedtlant / President inden Provincialen Rade aldaer / Bardt Jtzarda / Raedt inden Hove van Vrieslandt / uyt Vrieslandt / Philips Marotelle / eertijdts Raedt inden Secreten Rade uyt Mechelen / ende Doctor Johan Dorre uyt Over-yssel / ende ter vergaderinghe vande Heeren Staten Generael vande Vereenichde Nederlanden / ten bevele van haere E. ende ter presentie vande Procureurs van partyen. Gepronuncieert den achsten Martij vijfthienhondert negen-ende-tnegentigh.

Onder den Originael van desen in Francijn ghe-schreven ende met een groot upthangende Zegel in rooden Wasse verzegelt / stont: Ter ordonnantie vande voornoemde Heeren Staten Generael, eñ was ondergeteyckent

C. *Arssens*

Ende het nederwaerts stont noch: Ter Ordonnantie vande voorsz. Heeren Gecommitteerde Raden. Ende was onderge-teyckent:

De Glarges.

Placcaet oft Mandament

pœnael uyt den name ende van weghen de Ed. Mog. Heeren Staten Generael / nae solemnele publicatie van de voorgaende Sententien/mede van den Rechthuyse der Stadt Groeninghen afgelesen ende ghepubliceert op den x. Aprilis/ Anno 1600. Inhoudende de straffe ende penen vanden infracteurs ende contraventuers der voorsz. Sententien.

DE Gecommitteerde Raden van wegen mijn Heeren Staten Generael / der vereenighde Nederlanden hier onder genomineert: Doen cont ende laten weten allen ende eenen yegelijcken by desen / dat naedemael by het Tractaet op den 22. Julij 94. met de Stadt van Groeningen inde Belegeringe gemaeckt/ onder anderen mede geconditioneert ende besprocken is / dat het different tusschen de voorsz. Stadt ende Ommelanden geresen / ende 't welck noch soude mogen rijsen / soude staen tot determinatie ende dispositie der Heeren Staten Generael oft hare Gecommitteerde. Dat dien volgende by de selve Heeren Staten Generael seeckere gequalificeerde personagien uyt verscheyden Nederlandtsche Provintien zijn gecommitteert geweest/ met expresse conditien dat die Sententien by de selve Gecommitteerde Raden te wijsen van alsulcke kracht ende effect souden wesen ende achtervolght werden/ als of die by den Staten Generael selfs ghewesen waren / sonder dat eenighe appellatie / reformatie/ ofte revisie daer teghens plaetse souden hebben: Dat oock dienvolgende soo wel die van Groeninghen als van den Ommelanden voor de selve Ghecommitteerde Raden hare saecken ter definitive op alles volkomelijck hebben gheinstrueert / ende naer dien syluyden seer instantelijcken ten wederzijden hebben versocht henluyden recht ende Justitie gheadministreert te worden. So is by de voorsz. Gecommitteerde Raden ter vergaderinghe vande Heeren Staten Generael op den een-en-twintighsten Januarij 1597. ghewesen seeckere Sententie definitive: Ende noch twee andere op den achtsten Martij 1599. in voeghen als die op huyden naer Trommel

ende

ende Clockgheslagh van het Rechthuys solemnelicken zijn afghelesen/ ende eerst-daeghs publiquelijck verkoft sullen worden: Ende alsoo de voorschreven drie Sententien tot noch toe hare volkomen kracht ende effect niet en hebben konnen sorteren/ door de onwilligheydt ende verhinderinghe van de ghenen/ die met soo grooten gevaer / koste ende bloedtverstortinghe in hare vryheyt / goede versekernisse ende gheluckighen staet uyt het gheweldt der Vyanden zijn gebracht / ende daer nae by mijn Heeren Staten Generael soo eerlijck ende beleefdelijck zijn ghetracteert / ende over sulcks alderweynighst reden daer toe hadden. Datmen oock met groote patientie ende alle uytterste debvoir soo door Brieven als besendinghen van verscheyden Heeren / Ghecommitteerden / nochte door ernstighe aenmaninghe van zijne Ghenade niet en heeft ghevordert: Maer dat alles tot grooten ondienste van de ghemeene saecke / verachtinghe van mijn Heeren Staten Generael/ ende de publique aucthoriteyt van den Landen is afgeloopen/ende men geene verbeteringhe en heeft konnen speuren ofte verhopen. Soo ist/dat de Heeren Staten Generael niet langer konnen lijden de voorschreven onbehoorlijckheden / maer begeerende voor alle de werelt te bethoonen haer yver ende affectie tot voorstandt van Justitie ende de publique authoriteyt vanden Landen (sonder de welcke doch geene Republiquen en konnen bestaen) gheuootsaeckt zijn geweest op de voorschreven Sententien te depescheren hare Brieven executoriael / met bevel om de selfde Sententien by Klock geslagh ende affictie van Biljetten te publiceren / ende voorts te stellen tot behoorlicke ende reele executie / sonder eenighe oppositien toe te laten / of yemanden in oppositie t' ontfanghen / voor ende al-eer d' executie datelijck sal zijn volbracht. Soo ist/dat wy procederende tot executie van de voorschreven Sententien in conformite van onse voorschreven Commissie/ beyde de partijen in desen ten wederzijden uyt den name ende van weghen mijn Heeren Staten Generael der vereenighde Nederlandtsche Provintien belasten ende wel scherpelijcken bevelen / dat sy hen t' allen tijden in alles sullen reguleren naer inhoudt vande voorschreven Sententien / hen contenterende mette gherechtigheden / elcx van henluyden by de selve Sententie toegewesen / ende de selve ter goeder trouwen in goede ruste / vrede ende eenigheydt te ghebruycken ende onderhouden. Mitsgaders hen te onthouden van alle weghen van Feyten ende partijdigheden / hen 't selve ernstelijcken denuncierende / op peyne dat die

ghene de

ghene de hem verbozderen sal ter contrarien te doen ofte te attenteren / sal verbeuren alle rechten / privilegien / prorogativen ende præeminentien / henluyden by de voorschreven Sententien toeghewesen. Bevelen voorts allen ende eenen yegelijcken soo Magistraten / Officieren / als Burgheren ende Inwoonderen van Stadt Groeninghen ende Ommelanden / hen naer de voorschreven Sententien in alle hare poincten ende articulen / soo die legghen / te draghen ende te reguleren: Op peyne van tegens den contraventeurs van dien / rigoreuselijcken gheprocedeert te werden / als teghens overtredens van Justitie ende perturbateurs vande ghemeene ruste / vrede ende eenigheyt / naer rechten gheprocedeert behoort te werden. Want sulcx mijn Heeren Staten Generael so tot deser Provintie van Stadt Groeninghen ende Ommelanden conservatie / ruste / ende vrede / als tot welstandt vande vereenighde Nederlanden / midtsgaders tot voorstandt van Justitie ende publique auctoriteyt noodigh hebben gheacht ende bevonden te behooren. Aldus ghepubliceert van het Recht-huys binnen Groeningen naer dat de Raedt-klocke al voorens hadde geluydt. Den thienden Aprilis 1600. Stilo veteri.

P. Castrichom. *R. Syrxma.* *Adr. Iunius.*